

Fakte

5. mail 1963. aastal siirdas USA kirurg esimesena inimesele **maksa**. 48aastane meespatsient elas uue maksaga **22 päeva**.

10. mail 2000. aastal müüdi New Yorgis **maailma kalleim kuju „La Serpentine“** 14 030 750 dollari (tollase kursi järgi 240 968 169 kr) eest.

24. mail 1956. aastal peeti Šveitsis Luganos **esimest Eurovisiooni lauluvõistlust**, millest võitis osa **Holland, Šveits, Belgia, Saksamaa, Prantsusmaa, Luksemburg ja Itaalia**, igaüks kahe lauluga. Võitis Lys Assia esitatud Šveitsi laul „Refrään“.

Lastekaitsepäev Haljala Gümnaasiumis

Lastekaitsepäeva, 1. juunit, tähistatakse Haljala Gümnaasiumis Tervisepäevana terves koolis. Esimese tunni ajal toimub plakati valmistamine teemal „Terve suvi“. Esimese vahetunni ajal pannakse plakatid vaatamiseks välja. Järgnevate tundide ajal toimuvad loengud õpilastele tervete jäämisest suvel. 10.45 algab 9. klassi kutipidu sisehoovis, mida kõik on vaatama oodatud. Bussid väljuvad 1. juunil kell 12.00

Üheksa naeru täis aastat

Juba eelkooliealistena olid praegused üheksandikud esinemishimulised noored. Pilt: Erakogu

Kõik sai alguse 2002. aastal, ühel soojal septembrikuu hommikupoolikul, kui meile ulatati kätte meie esimesed aabitsad. Sealt sai alguse meie koolitee, mis on olnud täis rõõmu, naeru, hoolivust ja ühtehoidmist. Nendest üheksast aastast on meenutada palju, alustades lõhutud lillepottidest ja lõpetades kordaläinud üritustega. Me oleme heatujulised ja rõõmsameelsed, aga kõige rohkem oleme me andekad. Me tantsime, me laulame, me teeme bändi, me õpime, me teeme sporti. Me oleme endi üle uhked.

Nendest aastastest on kindlasti kõige eredamalt meelles meie reised. Ei ole vahet, kas Soome, Auküllä, Lätti, Kärmule, Rootsi või Võlesse – alati on meil vahva olnud. Ükskõik, kas ujuma, matkama, teatrisse, ooperisse või orienteeruma, meile sobib kõik. Muidugi on juhtunud ka kõike muud, peale selle, mis plaanis on. Meelde tulevad salaja ujumaminek ja väike kaklus kiviloopijatega ning lifti kinnijäämine, kuid seda ei ole vist eriti hea siin mainida, sest nii mõnigi meist

võib üsna kurjaks saada. Ja see ei ole kindlasti veel kõik. Ka meie jõulupeod vajavad siinkohal kindlasti mainimist. Jõulupeod, mis on kujunenud võib-olla isegi meie kooliaasta suursündmusteks.

Ja lõpuks vahetunnid. Need kuulsad vahetunnid. Vahetunnid, mis ei ole mitte just väga harva kujunenud lärma- kateks ja ülevoolavateks, kuid alati lõbusateks. Vahetunnid, mis on meelde jäänud kõhuvalu tõttu ja seda seepärast, et mõnele meist on antud harukordne huumorisoon ja naerukrambid on nii mõnelgi korral päris lähedal olnud. Ja see on ju igati positiivne.

Need üritused ja koolipäevad ei oleks sellisteks kujunenud, kui ei oleks neid lähedaid klassivendi ja -õdesid. Meie klass on väga omanäoline, meie klassis käib palju erinevaid inimesi. Meil on sellised õppija-tüübid, siis on meil mahavaataja-tüübid, iga-sugused niisama-tüübid ja kõige lõpuks on "võlevennad". Nende viimaste kohta ei oska ma seisukohta võtta. Me kõik oleme väga erinevad, kuid vas-

tandid pididki ju tõmbuma.

Kuid ka meil on vahetevahel raske olnud. Nendest raskustest on alati meid välja toonud meie klassijuhatajad, kes kõik on olnud meile igati toeks ja abiks. Kindlasti oleme me ka õpetajatele olnud vahel pinnuks silmas või siis kaigas kodarais, kuid ma arvan, et oma väikesed pahandused saame me andeks, kuna oleme neile ka palju rõõmu valmistanud ja nad on meie üle uhked olnud.

Need üheksa aastat on olnud väga, väga, väga lõbusad ja meelde jäävad ja ma loodan, et neid aastaid tuleb veel. Võib-olla me olemegi vahel tüütud, liialt ülevoolavad või liiga energilised, kuid midagi ei ole teha, sellised me olemegi. Need olemegi meie.

Kadri Toming

9. klassi lõpuaktus toimub 22. juunil algusega 14.00, 12. klassi lõpuaktus samal päeval 18.00

Üheksanda klassi korraldatud jõulupidu 2010. aastal jääb kõigile kindlalt kauaks ajaks meelde. Pilt: L. Parksepp

Veel eksameid

9. klassi riigieksamite ajad:
6. juuni - eesti keel
10. juuni - matemaatika
15. juuni - valikeksam
 8. 10. klassi üleminekueksamid
23. mai.
 Soovime kõigile eksamite tegemiseks edu ja meenutame, et eksam on siiski pidulik sündmus - riietuge vastavalt.

Kevadkontsert

25. mail toimub iga-aastane algklasside kevadkontsert, kuhu on oodatud kõik.

Vastuvõtt gümnaasiumisse

Haljala Gümnaasiumis saab õppida **Sotsiaal- ja humanitaarainete õppesuunas** **Reaal- ja loodusainete õppesuunas** **Praktiliste ainete õppesuunas**

Sisseastumisdokumente võetakse vastu **30. juunini** 2011. a. kooli kantseleis.

Küsimustele seoses õppesuunadega ja vatuvõttuga saad vastuse **Haljala Gümnaasiumi lahtiste uste päeval 31. mail, kell 13.00, kus on külas ka Võsu Põhikooli ja Kunda Gümnaasiumi õpilased.**

Lahtiste uste päevale on oodatud kõik huvilised!

Viimane koolipäev

3. juunil toimub pidulik viimase koolipäeva aktus.
8.00 - klassijuhataja tund
9.00 - pidulik aktus

Õpilased Saksamaalt

20.-27. juunil külastavad Haljala Gümnaasiumi õpilasi õpilased Saksamaalt. Külaliste peatumisnädal on tihedalt täidetud üritustega ja vaatamisväärsuste külastamisega.

Arvamus

Mis tooks noore kodukohta tagasi?

Praegusel ajal lähevad paljud äsja kooli lõpetanud noored välismaale, olgu põhjus siis kas paremates töökohtades või silmaringi arendamises. Muidugi oleks tore, kui suurem osa neist kodumaale tagasi tuleks, kuid selleks peaks neid miski siia tagasi tõmbama, kutsuma.

Minu arvates oleks üks kindel tegur noorte äramineku takistamiseks see, et neile jätkuks kodumaal tööd. Paljud noored lah-

kuvad Eestist just sellepärast, et mujalt tööd leida. Olen isegi mõelnud, et pärast ülikooli lõpetamist lähen just välismaale tööle, kuna arvan, et seal oleks palju paremad võimalused tegeleda sellega, mis mulle meeldib, mida ma teen hea meelega ja mille eest ma saaksin ka õiglase palga.

Teine tegur kodumaale tagasitulemiseks oleks perekond. Kui pere on Eestis noor on ise näiteks kusagil Lõuna-Ameerikas,

oleks omavaheline suhtlemine väga keeruline. Muidugi on tänapäeva moodsa tehnikaga kõik võimalik, kuid minu arvates ei ole küll vestluse näiteks MSI-i kaudu võrreldavgi otsevestlusega. Võõras kohas oleks minu arvates raske hakkama saada ka siis, kui seal ei ole mitte ühtegi tuttavat või sõpra. Arvan, et see on ka üks põhjustest, miks noored tagasi kodumaale tulevad. Kui inimene on hea suhtleja ja leiab kiiresti uusi sõpru, ei olekski see asi nii suureks probleemiks, aga kui inimene on vaikne ja tagasihoidlik on tal väga raske uusi tuttavaid leida. Sellised vaiksed ja tagasihoidlikud inimesed tuleksid

kindlasti Eestis elavate sõprade pärast siia tagasi. Arvan, et kui mina välismaale läheksin, tuleksin sealt kindlasti aasta või paari pärast koju, kuna minu pere, sõbrad ja tuttavad on siin.

Noori tooks võib-olla kodukohta tagasi ka mälestused kodukohast, lapsepõlvest, mingist sündmusest või muust sellisest. Olen seda endagi peal tähele pannud, kuigi ma olen välismaal kõige rohkem kaks nädalat olnud. Olen väiksenäo kaks korda kolinud ja tihti mõtlen mälestuste peale, mis mul eelmisest kodust meelde on jäänud. Eriti mul neid mälestusi ei ole, kuna olin siis

väga väike, aga siiski tuleb vahel meelde sünnipäev, või see, kui käisin metsas jänsekapsaid korjamas. Arvan, et kui ma elaksin välismaal, igatseksin ma veel rohkem siia tagasi.

Üks tegur noortekodukohta tagasitulemiseks oleks kindlasti turvatunne. Kui nad saavad Eestis lapsed, on neil turvaline lapsi ka siin kasvatada. Et oleks olemas lasteaed, kuhu laps panna ja kool, kus laps saaks korraliku hariduse. Kuid selleks, et see oleks nii, peaksid noored, kes hetkel Eestis elavad, ise praegu tundma, et neil on siin hea, turvaline ja mõnus olla. Võib-olla noored, kes on kogu oma elu maal

elanud, ihkavad rohkem suurlinnadesse elama, kuid ma julgen arvata, et kui nad seal mõnda aega elanud on, soovivad nad tulla kodumaale tagasi, et nende lastel oleks samasugune rõõmus ja terve lapsepõlv, nagu oli neil endil.

Kokkuvõtteks või öelda, et tegelikult on väga lihtne noori, kes on läinud välismaale, kodumaale tagasi meelitada. Tuleb lihtsalt natuke vaeva näha, et neil endil oleks siin hea elada, et nad saaksid tulevikus siin hea töökoha ning et neil oleks võimalik oma lapsi siis hästi kasvatada.

Heli Toomejõe

Ausus või sõprus?

Üks põhjus, miks mulle meeldib olla koolilehe toimetaja, on see, et ma saan kirjutada toimetaja veergu. Toimetaja veerg on nimelt suurepärane koht, kus avaldada oma arvamust, ja tavaliselt analüüsin ma hiljutisi sündmusi, mis mu elus on toimunud, või tähelepanekuid, mida olen teinud. Seetõttu on üpris tõenäoline, et ma alustan igat toimetaja veergu sõnadega, mis vihjavad sellele, et ma hiljuti olen mõtlema hakanud sellele teemale, millest ma kirjutan. Kuid kuna ma pole veel tulnud parema alguse peale, pean sellega leppima. Ja teie, lugejad, kahjuks ka.

Viimasel ajal olen ma palju mõelnud valetamise ja solvagute peale, ja küsimus, mis pidevalt mulle pähe tuleb, on, kas valetamine pole tõesti mitte mingis olukorras õigustatud. Ma püüan selle küsimuse lahti mõtestada. Inimese elus võib tulla ette hetk, kus valetamine on hädavajalik, sest valetamata jättes võib lihtsalt kedagi teist solvata. Kust jookseb siis piir aususe ja solvamise vahel? Mina arvan, et see piir on hägune, mis ei ole hea, kuna sellisel juhul võib inimene kellegi teise solvamist vabandada väitega: „Aga ma olen ju lihtsalt aus.“

Ma tean, et olukord, kus sa pead otsustama, kas olla aus ja võib-olla riivata sellega kellegi tundeid, või valetada, on kohutav. Ma isiklikult arvan, et igaüks peab valiku tegema enda moraalkoodeksi järgi, sest õiget varianti lihtsalt ei ole. Kui ma tohin nii isiklikuks minna, siis mina valin pigem tõe. Valetamine tundub lihtsalt vääri igas olukorras. Ja võib ju mõelda, et valetamine võib mingil moel olla selle isiku kasuks, kellele sa valetad, kuid tegelikult see päris nii siiski pole. Vahel on konstruktiivne kriitika parim lahendus.

Mida ma selle pika ja keerulise jutuga öelda tahtsin, on see, et valetamine on ikka valetamine. Ja kui sa peaksid tõesti sattuma olukorda, kus sa pead valima, kas valetada või solvata (ma tõesti loodan, et kellegi sellist olukorda ette ei tule), siis leidke lihtsalt viis rääkida tõtt kellegi teise tundeid riivamata.

Lotte

MSO? ehk mis seal on?

Mai kuu MSO? rubriik on Koolilehe toimetuse arvates meie kõige huvitavam MSO? kogemus. Sel kuul nimelt uurisime kooli pööningut. Pööningule pääseb kolmandalt korruselt veel korrus kõrgemale minnes mööda treppi, mida vahel ka paljude taimede tõttu džungliks kutsutakse. Meid hoiatati eelnevalt, et pööning pole meeldiv koht, mis oli täitsa tõsi.

Kohe, kui suur uks lahti klõpsatas oli kuulda paanikas minema lendavate lindude tiivasahinat, mis minu, Koolilehe reporteri Lotte kohe ära ehmatas. Ma kardan nimelt kohutavalt linde. Lõpuks võtsin julguse kokku ja pistsin pea ukse vahelt sisse.

Nagu näha, on suurem osa ruumist täis paksu tolmu ja mustusekihiga kaetud ventilatsioonitorusid. Minu õuduseks kattis põrandat paks kiht lindude väljaheiteid, mille tõttu pööningust kohe kindlalt head muljet ei jäänud. Kuid veel häirivam kui lindude väljaheited olid linnud ise. Kahjuks olid pööningu põrandal ka mitu surnud lindu, mistõttu oli mu ainus soov pilt kiiresti ära teha ja sealt kiiresti minema joosta. Veel hiljemgi tagus mu süda kõvasti. See polnud kahjuks kogemus, mida ma meeledi korrata tahaksin.

Siinkohal soovitan me tavaliselt salapärasest kohta ka ise vaatama minna, kuid sel kuul me seda teha ei taha. Teie endi pärast.

Koolileht julgustab ikka uudishimulikke noori uurima kooli salapäraseid sündmusi. Ja kui endal pole julgust või tahtmist uudistada minna, kirjutage meile koolilehe meiliaadressile või lähenege toimetuse liikmetele koolis isiklikult.

KOOLILEHT

Ilmub kord kuus

Toimetuse: Lotte Parksepp, Kelly Vask, Kaisa Lumiste, Merille Madiberg, Elerin Varek, Rainer Lakovits

Kontakt: hgleht@gmail.com

Ootame ettepanekuid ja ideid lehe järgmisteks numbriteks. Olge aktiivsed ning tehke end kuuldavaks!

Kõik sai alguse...

Kõik sai alguse ühel jaanuarikuu päeval, kui mu postkasti potsatas järjekordne Swedbanki noortekaardi uudiskiri (www.euro26.ee). Lugesin uudiskirja, kus pakuti kolme erinevat projekti, huviga. Mind huvitas projekt „Interdialogue“, mille teema oli põlvkondadevaheline suhtlus. Kandideerimiseks tuli saata ingliskeelne motivatsioonikiri ja täita kandideerimisavaldus. Kui see kõik tehtud, jäin vastustootama.

Alates hetkest, mil selgus, et osutusin valituks, läks asi kiiresti. Kohtusin teiste grupiliikmetega, saime kodused ülesanded: küsitleda inimesi

etteantud küsimuste põhjal ja teha pilte, mis kajastaksid minevikku, olevikku ja tulevikku. Õige pea oligi käes päev, mil tuli minna lennujaama ja alustada oma sõitu Sitsiilia poole. Lendasime kolme erineva lennukiga ja kõige lõpus sõitsime veel bussiga Basico linna, kus seminar toimus. Pean tõdema, et esimesel päeval tabas mind kultuurišokk. Esiteks hämmastas mind Sitsiilia maastik, mis on tõeliselt vaheldusrikas ja mägine, ja inimesed – kõik olid väga soojad ja sõbralikud.

Seminaril osalejaid oli kuuest erinevast riigist: Eestist, Bulgaariast, Rumeeniast, Hispaaniast, Türgist ja loomulikult

Itaaliast. Selle fantastilise nädala kokkuvõtteks valmis kolm postkaarti.

Fakt, et esindatud olid mitmed erinevad riigid, muutis asja veelgi põnevamaks, kuna kokku said erinevate kultuuriruumide esindajad. Iga päev tutvustas mõni riik oma tähtsamaid vaatamisväärsusi ja traditsioone, sai tundma õppida nende riikide rahvustoitte ja rahvatantse.

Külastasime ka ümbruses asunud vaatamisväärsusi: kirjaid, üht vabaõhumuuseumi, kus asus Sitsiilia saare suurim kreeka teater, kus veel tänapäevalgi etendusi peetakse. Ja loomulikult ka kohalikku juustutest, kus näidati kogu juustu valmistamise protsessi. Veetsime suurepärase õhtu

Vahemere ääres.

Sain hindamatut kogemust, kuidas luua kontakti võõraste inimestega, mõistan rohkem teisi kultuure ja igatsen iga-päevast siestast, mis algul oli kõrga harjumatu. Neli tundi pärastlõunal, mil poed olid suletud, inimesed lõõgastusid ning pühendusid sõpradele ja perekondadele.

„Käia Itaalias ja mitte külastada Sitsiiliat – on võrdväärne sellega, et te ei ole Itaaliat näinudki – just Sitsiilia on juhtlõng kõige mõistmiseks...“ (Goethe)

Kirsi Tammekand Haljala kooli vilistlane 2009

Koolilehe toimetusele saadeti selline huvitav lugu kooli vilistlase poolt.

Kuidas kurat alla jäi

Kuidas tekivad nimed? Kas neil on tähendus? Tundub, et meie kodukoha puhul on see tõesti nii, et nimi kannab tähendust. Ilmselt on see seotud allikate ja haljaste aladega.

Rahvas on aga loonud ilusa legendi sellest, kuidas vanasti tunnetati looduse ühtsust ja hinnati inimeste ühtehoidu. Isegi siis, kui oli kahtlusi mõne teo vajalikkuses. Kas me teeme selle kiriku? Mis on tähtsam, kas kirik või püha hiis?

Jaagu päeval püüdis kooli näitering luua pilti sellest, kuidas usk loodusesse ja ilusa näge-

mine andis elule järele. Oli ilus haldjate tants kui ime, tantsisid 4. klassi tüdrukud. Südamlikult laulis murueit Berit Delia Lille. See, kuidas tütrekesed oma memme ehtisid ja kallistasid, oli väga südamlik.

Peamine, mida mina näidendi autorina tahtsin – kui meie pered, mehed ja naised, koos teeme, usume ja usaldame üksteist, siis suudame palju korda saata, isegi kiriku ehitada – see sai laval selgeks küll. Võtame kas või loomad appi, kuulusid nemadki pere juurde. Naised Kelly Vask, Elis Emma

Ranne, Kristi Toming ja Liine Toming; mehed Richard Nõmme, Maido Mägi, Sander Laidre, Rainer Eluri – te koos suutsite luua tunde – see on meie kodukoht, meie elu siin paigas.

Aga müstilise poole kurjad jõud? Ka nemad olid selle ajastu tugevad tegelased. Kas nad praegugi päris kadunud on? Siim Einberg Kuradina näitas – mul on võimu. Aga et ta lõpuks alla jäi, see pidi nii olema. Sinu kuraditants oli tore, seda enam, et see oli omalooming.

Väikesed kuradid, teie oleksite võinud rohkem vigureid teha!

4. klassi poisid kuradipoistena ja tüdrukud murueide tütdardena olid veenvad ja armsad. Täna teid kõiki!

Täna väga näidendi lavastajat õpetaja Elve Bergströmi, muusikalist kujundajat Viivi Voorandit, projektijuhti Greete Tomingat, kes kõigele kaasa aitasid. Valgustus, haldjatantsu veeillusioon, õised hääled, päeva saabumine – kõiges oli ilusat ja imelist, mille eest tänu rahvamaja kõigeoskajale Lembit Kirsipule.

Näidendi „Halljalg“ autor Salme Heinla

Uurimistöde kaitsmine

Juba kümnendas klassis hakkatakse meid uurimistöödega "hirmutama". Tuleb välja valida teema ja juhendaja, viia läbi küsitlusi, teste või katseid, ning lõpuks kirjutada see kõik kokku vähemalt kahekümne leheküljelisse akadeemilises stiilis

töösse. Sellel aastal said kõik üheteistkümnendikud sellega väga hästi hakkama! Populaarseimaks teemaks oli seekord sugupuu ja kõik sellega seonduv, mida uuris lausa viis õpilast. Komisjoni ja klassikaaslasi teavitati ka e-ainete ohtlik-

kusest (või hoopiski kasulikkusest), temperamendi ja kooliedu suhetest, interneti identiteedist ja paljudest muudest kasulikest teemadest. Traditsiooniliselt räägiti ka noortest ja nende reedeõhtustest tegevustest, spordist ja eesti keelest. Praegustele kümnendikele lohutuseks: kui õige

teema valite, pole uurimistööd üldse jube kirjutada! Ja kui kaitsmine läbi, positiivne hinne käes, on tohutult hea olla. Eriti siis, kui kaitsmise ajal mõnikord pisarates naerad ja õpetajad hiljem kiidavad, kui tublid kõik olid. Ausõna!

Kaisa Lumiste

Õpilaste omalooming

Asjad, millela saame, ja asjad, millela ei saa hakkama

On asju, millela me saame hakkama, ja on asju, millela ei saa hakkama. Kuid on ka asju, millela me EI TAHA hakkama saada. Me arvame, et ei suuda elada ilma elektri ja mitmesuguste masinateta. Kuidas said inimesed hakkama sajan-deid tagasi, kui tehnika ei olnud kuigi kõrgel tasemel? Arvan, et siis olid inimesed tublimad ega olnud nii mugavad kui tänapäeval, kus kõigile on kõige tähtsam nende enda heaolu.

Paljud ei kujuta elu ette ilma interneti, televisiooni ja raadiota. Mina kujutan. Inimestel oleks rohkem aega teineteise jaoks ning suhted oleksid paremad. Muidugi teeks Interneti, televiisori ja raadio puudumine mõned asjad keerulisemaks, aga seda sellepärast, et kõik on lihtsalt nende asjadega harjunud.

Ma ei mõista alati tänapäeva ilu- ja kehakultust ning kindlasti saaks kokku hoida kosmeetiliste vahendite arvelt. Kas on vaja kunstküüsi ja näiteks juuksevärvi? Need muudavad kindlasti paljude naiste enesetunnet paremaks ja tekitavad neis tunde, et vastasugupoolele meeldib nii roh-

kem, aga alati ei pruugi see nii olla. Reklaamidest kuulutatud aina paremad ja paremad tooted lubavad küll igavest noorust ning edu, aga enamasti on tegu reklaamitrikiga. Muidugi ei propageeri ma välimuse hoolitsemise jätmist, aga loomulikkus ja sisemine südameil on need, mida tuleb hoida.

Kui inimene on südame poolest rikas, siis ei salli ta vägivald. Soovin, et maailmas saaks hakkama sõdade ja tuumapommideta. Kahjuks on ajalugu näidanud, et vägivaldatut maailma ei ole kumagi olnud. On inimesi, kes naudivad vägivald ja on selle põhjustajaks. Sõdadeta saaks elada, aga inimesed ei taha nendeta hakkama saada. Sõjad, vägivald puudutavad paljusid inimesi, kuid meelemürkide tarbijad rikuvad oma tervist ning liiguvad mööda allakäiguspiraali. Arvan, et nendeta saaks hakkama, aga taas on inimesi, kes seda ei suuda või ei taha.

Maailmas ei saa hakkama toidu ja puhta veeta. Peaksime tänulikud olema, et meil on süüa ja juua, paraku paljud inimesed maailmas nälgivad. Arvatavasti ei mõtle keegi, kellel

on toitu, nende peale, kellel seda pole. Kui kergelt ja rikkalikult me saame oma toidulaua katta! Mul hea meel, et viimasel ajal on meil Eestis kodanikutundega inimesi, näiteks toidupanga asutaja ja eestvedaja. See on näide kokkuvõtteidest. Vaimses mõttes kokkuvõtteid näitavad ka need Eesti päästjad, kes on alati olnud valmis minema katastroofiipiirkondadesse hädasolijatele appi.

Inimesed ei saa hakkama soojusteta. Kuid kõik materiaalne on tähtsusetu, kui pole kedagi, kellega seda jagada. Võib-olla on vahel rohkem kui ahjusoojust vaja lähedast inimest ja tema armastust.

Aja jooksul on muutunud inimeste arusaam vajadusest kehakatete järele. Külmas kliimas elavad inimesed ei saa ilma soojust riieteta. Küll aga saaks hakkama palju vähem kui moedööstust tarbijale peale surub. Ikka on vaja uusi viimase moe järgi rõivaid. Tänapäeva tarbijalik elulaad õhutab üha suuremale tarbimisele, milleks on vaja raha.

Küll öeldakse, et raha ei ole elus peamine, aga ilma rahata ka ei saa. Maksab

elektre, soojust, toit, raha eest saab lubada endale vaimsete väärtuste nautimist. Raha mängib tähtsat osa ka riikidevahelises koostöös: teame, et Euroopa Liidus tuleb hädas olevaid riike aidata. Aga kas nemad seda teevad, kui juhtume ise hädas olema? Raha ja materiaalsed väärtused on tihti peale sõdade ja vägivalla tekke põhjuseks.

Kahju, kui inimesest saab raha ori ning ta ei oska rahaga oma elu lihtsamaks muuta. Osa inimesi peab rasket tööd rügama, et väikese palgaga oma pere eest hoolitseda, kuid on neidki, kel raha tuleb kergelt kätte. Et head tööd saada, on vaja teadmisi. Harius on väärtus, millela inimesed ei saa hakkama.

On palju asju, millela me ei saa ega tahagi hakkama saada. Me saame ainult elada säästlikumalt ja kokku hoides, kui mõtleme oma planeedi loodusele ja selle kestmisele. On asju ja väärtusi – pere, armastus, südamesoojus –, mida tuleb hoida seepärast, et meil kõigil oleks maailmas parem elada.

Kristi Toming

Koos on kergem

Kujuta ette, kui palju on inimesi, kellel pole kodu, süüa, perekonda või haridust. Meie igapäevased asjad, mis tunduvad enesestmõistetavad, võivad olla neile vaid unistus – soe vesi, soe toit, armastus, naer.

Nüüd kujuta ette maailma, kus puudub halb, keegi ei tunne ennast halvasti ja peale rõõmu ei teatagi muud. Seda loota oleks võimatu ja mõttetu. Selline maailm olekski võib-olla liiga muinasjutuline. Kõike ei saa muuta ja kõike ei olegi vaja muuta, kuid inimeste elu

parandamiseks tuleks midagi ette võtta. Me kõik võime maailma muuta – üks inimene korraga. Sina aitad kedagi, mina aitan kedagi – sellise mõtteviisiga oleks maailm juba parem paik, kus elada. Heategu ei pea saama kuulust või omama rahalist väär-

tust. Lihtne naeratus, teadmised, et keegi hoolib sinust ja sul on kellegi peale loota, annab jõu tagasi. Olge oma lähedaste jaoks olemas heas ja halvas. Koos on ju kergem.

Anett Nurm